

УДК 336.7

Горчинський О. С.

здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні

Кравченко В. П.

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПРОБЛЕМАТИКА ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Використання факторингу дозволяє прискорити економічне зростання країни за рахунок швидкого фінансування і безперервного здійснення господарської діяльності. У той же час факторинг сприяє використанню гнучких умов оплати (товарний кредит), збільшення продажів, оптимізації балансу, прискоренню оборотності активів і т. д. Факторинг-друга за величиною фінансова послуга на ринку в небанківському секторі.

Факторинг як універсальний фінансовий інструмент може бути використаний в різних сферах діяльності, включаючи виробництво і будівництво, торгівлю і сферу послуг, а також сільськогосподарський сектор. Факторинг-це фінансова послуга, яка знайома українським компаніям з початку 90-х років, але на відміну від європейських країн, де на факторинговий бізнес припадає 11-15% ВВП, за даними на 2022 рік, в Україні вона залишалася на рівні 0,4% [1].

Факторинговий бізнес в Україні та перспективи його розвитку почали обговорюватися на державному рівні у 2021 році. На XX Меморіальному форумі фінансових директорів України, була озвучена "Дорожня карта" розвитку факторингу на період 2020-2025 рр. Вона включала в себе створення спеціалізованих асоціацій UATFF, маркетингові заходи, зміни в законодавстві і формування сучасних ІТ-структур, які прискорюють операції і запобігають шахрайству. Важливість таких проектів підтверджує взаємодію з компаніями і факторами, які сьогодні представлені в Україні українськими малими і середніми підприємствами. Згідно з дослідженням Prozorro, тільки 7% компаній користуються факторинговими послугами, а 93% ніколи навіть не намагалися їх придбати [1].

Для підтримки товаровиробників країни в рамках Державної програми "доступні кредити під 5-7-9%" в кінці 2023 року була запущена програма доступного факторингу, оператором якої був призначений Фонд розвитку підприємництва, реалізація якої передбачала взаємодію підприємців з партнерськими організаціями та банками, визначені державою. Суть національної ініціативи полягає в наданні компанії негайного доступу до коштів, відновленні ліквідності та створенні нових продуктів [2].

Україні варто покладатися виключно на досвід країн, де факторинг уже розвинений і врегульований, але перехідна модель залишається неефективною.

Факторинг в Польщі пройшов кілька етапів, найважливішими з яких є: створення асоціації факторингових компаній для розвитку галузі та підвищення прозорості та прийняття законів, які регулюють факторингову діяльність і сприяють підвищенню довіри до галузі. Низькі вимоги до факторингу в Польщі сприяли тому, що в загальному обороті на ринку з'явилося багато небанківських факторингових компаній, що забезпечило появу технологічних рішень [3].

Цікавий також досвід Німеччини. Німеччина має високі стандарти регулювання факторингової діяльності, а законодавча база спрямована на захист прав клієнтів і забезпечення стабільності ринку. У випадку Німеччини учасники ринку продовжують мати правовий захист, хоча факторингові компанії підлягають високим вимогам до капіталу, а перевірка достовірності звітності є найважливішим заходом контролю [3].

Враховуючи, що післявоєнний розвиток України формувався за допомогою глобальних інвестиційних фондів, управління та ефективність яких є важливими чинниками,

німецький приклад видається найбільш відповідним реаліям сьогодення. Німецька модель, стимулює появу високоякісних факторингових компаній, які мають прозорі бізнес-моделі та здатні залучати кошти на розвиток продукту від інституційних інвесторів, таких як IFC, USAID та DFC.

В останні роки в Україні класичний факторинг перетворився на дуже шкідливий цикл "колекторського", який відлякує потенційних користувачів. Тому поділ цих ринків на рівні законодавчо встановлених конвенцій про найменування вже став стимулом для зростання ринків класичного факторингу. Компанії, які співпрацюють з «кредитними» боржниками і виступають «колекторами», характеризують свою діяльність як «факторинг» і встановлюють постійний зв'язок між цим терміном і «погашенням заборгованості». Така агресивна діяльність щодо врегулювання проблемних споживчих кредитів, придбаних небанківськими факторинговими компаніями, створила негативну репутацію ринку факторингу [4].

Колекторський закон (№ 1349-IX від 19.03.2021) встановив вимоги до етичної поведінки колекторських компаній при роботі зі споживачами та третіми особами щодо здійснення споживчого кредитування. Крім того, закон передбачив можливість передачі боргів факторинговим компаніям виключно за споживчими кредитами [5].

На сьогоднішній день у фінансових компаніях не дозволяється поєднувати факторингову діяльність (фінансування шляхом переуступки грошових вимог за комерційними боргами) з придбанням грошових вимог за фінансовими боргами від споживачів. Тобто, операції фінансування під відступлення права грошової вимоги за торговою заборгованістю, яка не є фінансовою та споживчою відноситься до класичної моделі факторингу.

Факторингові компанії можуть поєднувати свою діяльність з наданням інших фінансових послуг (крім надання супутніх послуг споживачам) і деяких нефінансових послуг, які нерозривно пов'язані з наданням факторингових послуг:

1. Фінансові послуги (фінансова лізинг, надання кредитних коштів, надання гарантій). За умови виконання ліцензійних вимог для таких видів фінансових послуг.
2. Нефінансові послуги (ведення обліку дебіторської заборгованості, супроводження роботи з дебіторами, пред'явлення до сплати грошових вимог).

Чітке розмежування факторингу та придбання простроченої заборгованості дозволить розвивати класичний комерційний ринок факторингу, що в кінцевому результаті матиме позитивний вплив на розвиток економіки України.

Література:

1. Матіяш П. Факторинг та факторингові операції: що це і як працює в Україні/ блог. URL: <https://weagro.com.ua/blog/factoryng-ta-factoryngovi-operacziyi-shho-cze-i-yak-praczuuye-v-ukrayini/>
2. Мінфін: підприємці отримали 100 970 пільгових кредитів на близько 350 млрд грн з початку Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_pidpriemtsi_otrimali_100_970_pilgovikh_kreditiv_na_blizko_350_mlrd_grn_z_pochatku_derzhavnoi_programi_dostupni_krediti_5-7-9-4906
3. Вільчинський В. Що таке факторинг і чи потрібен він в Україні? Fintech Insider Лютого 2023. URL: <https://fintechinsider.com.ua/shho-take-factoryng-i-chy-potriben-vin-v-ukrayini/>
4. Коробкова О. Економічна правда 2021. Чому розвиток факторингу в Україні – необхідність? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/11/29/680205/>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості :Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 24, ст.205){Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1953-IX від 14.12.2021}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-20#Text> (дата звернення: 20.11.2024)